

הישן תחת המטה פרק שני סוכה

בא.

עין משפט
נר מצוה

(א) [שנת ס' מ: ז] ונחמס
 ק"ג. פרה פ"ג מ"ב,
 ג) וע"י תוס' עירובין
 עט. ד"ה הרי"ן, ז) [תוס'
 פרה פ"ג ה"ב, ט) ופרה
 פ"ג ה"ב, ו) ודפרה
 פ"ג, ו) וז"ל פרק במד' א'
 דנחמס דף ק"ג, ח) וז"ל
 אחיטס, ט) וגם ה"ש
 העת דבר זה בממה וע"י
 ש"ב ע"ז במ"ט ספ"ג
 דלמ"ה נחמס מהר"ם,
 י) ועירובין ל:.

תורה אור השלם

1. זאת התורה אדם כי
 ימות באהל כל הבא אל
 האהל וכל אשר באהל
 יטבא שבעת ימים:
 במדבר י"ט י"ד
 2. ופרש את האהל על
 המישכן וישם את מבטח
 האהל עליו מלמעלה
 כאשר צוה ה' את משה:
 שמות מ יט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כל עיקר
 ולא:

מוסף רש"י

ותחתיהם חלל שם א"ת
 קבר מפסיק החלל וזכר א"ת
 טומאה נוקעת למעלה מן
 החלל, אלא טומאה ראויה
 נוקעת מעלה עד לקעקע
 (בח"ס ק"ג). ומגדלות
 בניהם שם לפיה.
 דמסו דמטמאין את הפני
 השוקף את הפרה המפני
 הצדוקים, עשו כה שאר
 מעלות הרבה, עשו אחי
 ההגים נוענין זו כל
 שבעת ימי פישומו והיו
 אלו מיעוק נוענין זו
 (וי"ג: ממלאין מי מטמא)
 ומזין עליו (שם), ועל
 גביהן דלתות. להפסיק
 בין המיעוק לקעקע, שלא
 יאחילו על קבר המתה
 בלכתם למלאות מי חיים
 לקדוש מן השילוח (שם).
 וכוונתו של אבן. של
 מעשה פרה בכלי גללים
 בכלי אבנים שאין מקבלים
 טומאה, כדמ"ט טעמא
 בשמעתא קמיתא דסדר
 יומא (שם וע"י יומא ב.).

אהל אהל ריבה. אהלים טובה כתיב צפרשת פרה לרבות אף
 העשוי מחליו: מפני קבר הפסוס. כל שם קבר התהום וטומאת
 התהום שש"ס לשון ספק הוא כהתהום שאינו גלוי. מפני קבר התהום
 שכל העיר היו מסופקין שמה יש שם קבר ואין לו למת חלל טפה
 וטומאה שהיא ראויה נוקעת ועולה
 לרקיע לכך היו צוין אותה ע"ג כיפין
 שאפי' יש שם קבר מתחת הרי חלל
 מפסיק: ומציאין נשים עוצרום נו'.
 משום שהיה דמנן (פרה פ"ג מ"ו)
 מנומאין היו את הכהן השורף את
 הפרה ומטבילין אותו מיד להוציא
 מלנן של דוקין שהיו אומרים במעורבי
 השמש היתה נעשית וכיון דטבול יוס
 כשר צפרה עשו כה מעלות הרבה
 כדי שלא יזלוו כה תקנו כל מעשה
 פרה בכלי גללים וכלי אבנים וכלי
 הדמה שאין מקבלין טומאה והכהן
 השורפה הוקיקוהו לפרישת שבעת
 ימים ואין אחי הכהנים נוענין זו
 כדמ"טין צ' קמ"א דיומא (ד' ק:).
 ואמר מר מוזין עליו כל שבעה ותקנו
 שיהו מיעוקת הללו ממלאין לו מים
 לקדש כהן מי חטאת ומשום מעלה
 תקנו שיהו טהורים מכל טומאה
 ובמספתא) שנינו עד שיהו בני
 שבעה זבני שמנה שנים מגדלין
 אותן ולא יותר שלא ראו קרי:
ומציאין שוורים. כשהיו רואים לילך
 ולמלאות מים חיים מן השילוח:
וכוסות של אבן צדיקים.
 שכל מעשיה היו בכלי אבנים
 כדפרישית: ירדו לטוך המים ומלאום.
 קסבר בהל' אלא תנא מילוי ואלא
 שישלש בחבל: מפני קבר ההוס.
 שמה יש כאן טומאה: אלא שוורים.

שכריסם רחבות ומיעוקת יושבין עליהם וכריסן מפסיק שאין
 המיעוקת מאהילין על הארץ ולקמן מפרש טעמא אמאי לא היו
 מציאין דלתות. אלא אשמעינן רבי יהודה דשדרתן של שוורים שהיא
 כעין גג וחלל של בהמה הוא האהל המפסיק ואע"ג דאילו עשוי
 בידי אדם: כמלא אגרוף. אהל שרחצ כמלא אגרוף שהוא יותר
 מטמא מודה רבי יהודה שאע"פ שאינו עשוי בידי אדם חשב להיות
 אהל דמלא אגרוף מנינו חשב למאור שאינו עשוי בידי אדם כדמנן
 בזהלות (פ"ג מ"א וכל"ס פ"ו מ"ב) ובמס' זכורות מיימין לה
 צפרק על אלו מומין (ד' ל:). מאור שלא נעשה בידי אדם שיעורו
 להוציא את הטומאה לאויר כמלא אגרוף וזהו אגרוף של בן אבטיח
 וישנו גדול כראש כל אדם וכי אר"י דאילו אהל היכא דאין עשוי בידי
 אדם בטפה קאמר: בשקיפין. סלעים הנופלים ומתפרקין ברוח ויש
 חור גדול במקום עקירתן: נקי. ציקועין: והרי דלם דיש בה
כמה אגרופים. מן הקרקע עד הדלת וקא א"ר יהודה לא היו מציאין
 דלתות קא סלקא דעמיה משום דאין דרך אהל בכך וכל שכן שוורים: כל
עיקר. (א) לא משום דאילו אהל אלא שלא תהא דעתו של תינוק גסה עליו
 פרייו"י בלע"ז שמתוך שאינו ירא ליפול והרי הוא בטוח כאלו הוא
 בעלייה רחבה ויוצא ראשו חוץ לדלת ומאחיל לפיכך מציאין שוורים בלי
 דלתות ומתוך שהוא ירא ליפול אינו מוציא ראשו להלן מן רחב השור:
 צקבר

עבדינן למ"ד אהל זרוק לא שמה אהל דאפי' שדה תיבה ומגדל לא חייני:
 דהכל שוין שהמיעוקת צריכין טבילה כלומר הכל שוין צין ר' עקיבא צין ר'
 פ"ג [מ"ד] צריכין היו המיעוקת להיות דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר לא היו צריכין להוות: **ירדן לתוך המים ומלאום.** קסבר
 האי תנא מילוי ידים בעינן ולא שישלשל בחבל כך פירש צונטרס ותימה גדולה פירש דכבולו סתמי מוכחי במסכת פרה (פ"ו משה
 ו) שהיו מוליכין חבל כדי למלאות ואפילו נתמלא הכלי מאלו משמע דכשר במילוי דתנן במס' פרה פ"ה מ"ו) השוקת שצלקע אין ממלאין
 בה היתה כלי וחברה צקיד ממלאין עוד תניא במספתא דפרה אמר לפני רבי עקיבא משום רבי ישמעאל כוסות של אבן היו תלוין
 צקרי שוורים כיון ששחו שוורים לשמות נתמלאו הכוסות אמר להם אל תמנו מקום לצדוקים לרדות (אחריו) ונראה לפרש דבהכי
 פליגי רבי יוסי ורבנן דרבנן צקרי משום ההוא פורתא לא חיישינן לקצר התהום ורבי יוסי חייש: **תניא נמי הכי.** משמע לכאורה שהיא
 צרייתא והיא מודה שלימה במסכת אהלות (פ"ג מ"ו) סיפא דההיא דלעיל דהכי תנן התם רבי יהודה אומר כל אהל שאינו עשוי בידי
 אדם אינו אהל ומודה בשקיפית וסלעים: **והרי דלם דיש בה כמה אגרופין.** תימה היכי סלקא דעתא דמקשה שלא יועיל דלתות
 והלא צדי אדם הוא דמדעת הונחו לשם אהל ועוד מאזיה טעם יש לשוורים להועיל יותר מן הדלתות וצונטרס פירש קא סלקא
 דעמיה משום דאין דרך אהל בכך וכל שכן שוורים ולפי זה תיקשי ליה היא גופא וז"ל דקא סלקא דעמיה דבעלי חיים חשיבי להציל
 טפי מדלתות ליחשב אהל אף על פי שאין דרך אהל בכך ולא שייך טעם זה אלא בצד התלוי בצבא ולא למאי דילפינן ממשכן:
שדערתו של תינוק גסה עליו. קסבר ר' רבי יהודה אהל זרוק שמה אהל דמשמע הא לא מפני שדעתו גסה היו מציאין דלתות:
 ובעמנות

יליף אהל אהל ממשכן. וא"ת אי ממשכן יליף חפילו עשוי צדי
 אדם נמי לא יציא את הטומאה אלא פשתן כדלשכנן פרק
 במה מדליקין (שבת דף מ: ו) דמנן כל היוצא מן העץ אינו מטמא
 טומאת אהלים אלא פשתן ויליף בגמרא אהל אהל ממשכן ו"ל דכל
 המאהלים דמטמאים ילפינן צקרי
 צפרשה פרה צקל וחומר ממנו
 דתניא מנין לעשות שאר המאהלים
 כאהל המת אמרת מה מצורע הקל
 עשה זו כל המאהלים כאהל מת
 החמור לא כל שכן דלגבי מצורע
 כתיב מושבו ודרשינן צמורת כהנים
 מושבו טמא מכלן אמרו הטמא יושב
 חמת האילן וטהור עובר טמא וא"ת
 אס כן כי לא עבד מני צדי אדם יליף
 צקל וחומר ממנו וכי תימא אס
 כן ג"ש מאי אהניא הא אלתריכא
 ליה לדרשה דפרק במה מדליקין דכל
 היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת
 אהלים ויש לומר דמושבו לא משמע לא
 ריבוי ולא מיעוט לענין שאינו עשוי
 צדי אדם ולרבי יהודה דמעטיה
 רחמנא גבי מת ילפינן מצורע הקל
 צקל וחומר ממת דלא מטמא ולרבנן
 לא מחלק לא הכא ולא הכא ואף
 על גב דקסמ' ספירא רבי יהודה
 אמאי שפיר ההיא דאין כרבי יהודה
 דאמר בשמעתין מודה היה רבי
 יהודה כמלא אגרוף וא"ת וכיון דשאר
 המאהלים ילפינן ממת ק"ו ממנו
 אס כן נימא דיו ולא מטמא עוצרים
 כמו קוצרי המת שהיו עוצרים
 בצאקסרה ויש שם כלים דמנוצרת עובר
 אינו מטמא בזהל דתניא צמורת
 כהנים וכדמנן במסכת נגעים פ' י"ג
 (מ"ו) ומייתי לה פ"ק דקדושין (ג:)

והוא אהל אהל, כתיב
 הכא אדם כי ימות באהל
 וכתיב התם ופרש את
 האהל על המשכן, מה
 להלן בידי אדם, הכא
 נמי בעינן אהל העשוי
 בידי אדם. אינו והתנן
 במסכת פרה פ"ג תצירות
 היו בירושלים נטריות על
 גבי מלע, ותחתיהן חלול
 ואין טומאה בוקעת ועולה
 פי' שאם יש שם קבר
 תחתיו נעשה חלל זה אהל
 ואין טומאה בוקעת ועולה
 למעלה מן האהל, לפיכך
 התנוקות (המתגדלים
 באותן תצירות. וכן כשהיו
 דליתין אלו התנוקות מן
 התצירות הוון להר הבית
 היו מרכיבין אותו על גבי
 שוורים, ועל גבי השוורים
 דלתות, והתנוקות יושבין
 מלמעלה, שאם יש שם
 קבר, הדלתות נעשות אהל
 והן מפסיקין בין הטומאה
 לתנוקות. ותניא ר' יהודה
 אומר לא היו מציאין
 דלתות אלא שוורים, והא
 שוורים שאינו עשוי בידי
 אדם. ומשני ר' אלעזר כי
 בעי ר' יהודה אהל בידי
 אדם (ב' טפח) [בטפח],
 ומודה ר' יהודה כמלא
 אגרוף שהוא יותר מטמא,
 דכתיב באבן או באגרוף,
 שאע"פ שאינו בידי אדם,
 אהל הוא. מדקתני [ומודה]
 ר' יהודה בשקיפין ובנקיין
 הלעים. והאי דקתני לא
 היו מציאין דלתות אלא
 שוורים, אבי אמר הכי
 קתני, לא הוצרכו להביא
 דלתות, דיי להם בשוורים.
 רבא אמר חייש ר' יהודה,
 הואיל ודעת התנוקות
 גסה, שפא יוצא כו',
 לפיכך אמר אין מציאין
 דלתות אלא שוורים.

יש לומר דק"ו זה אינו אלא גלוי מילתא בעלמא הוא דלא ילפינן
 ממשכן למעוטי שאר המאהלים:

ומציאין נשים עוברות ויולדות. אע"פ שהיו המיעוקת טמאים
 צנדה ויולדות לא היו חוששין אלא לשומרן מטומאת
 מת דבעיא הזאה ומטומאה היוצא מנפשו כגון צעל קרי דתניא
 במספתא) שהיו מגדלין אותן עד שיהו בני שבע שנים או שמנה
 ולא יותר שלא יראו קרי וקצת תימה מה מועיל מילוי זה שהיו
 ממלאין צמיעות סוף סוף בעינן איש צעט קידוש שנותנין האפר
 צמים או צעט האלה לרבי יהודה או לרבנן כדמוכח פרק טרף
 צקלפי (יומא דף ג:). ויש לומר דמה שהיה יכול לתקן מתקין משום
 מעלה דכולה מילתא מעלה בעלמא כדאיתא צריס (יומא) (ד' ק:):
ועל גביהן דלתות. מאן דאמר צגיטין (ד' ט:). ובמיר פרק כהן
 גדול (ד' ק:). וצ"פ בכל מערבין (עירובין דף ל:). ובפרק במד' א'
 דתגינה (ד' ק:). דאהל זרוק לא שמה אהל לחוץ צפני הטומאה
 מני למימר דקבר לה כרבי יהודה דאמר בשמעתין לא היו מציאין
 דלתות אלא שוורים שכריסותיהן רחבות ואע"פ שגם הם אהל זרוק
 מ"מ צדידהו גלי רחמנא דחשיבי אהל כדדרשינן מדכתיב (איוב י'
 ובעמנות וגידים תסוככני ומיחו לר' אליעזר דלקמן ודאי קשה
 דמפרש טעמא דשוורים משום דמגינים על הרועה שלהם וקויא
 דמטה משני משום דהויא אהל עראי ולהאי טעמא קשה היכי

עבדינן למ"ד אהל זרוק לא שמה אהל דאפי' שדה תיבה ומגדל לא חייני:
 דהכל שוין שהמיעוקת צריכין טבילה כלומר הכל שוין צין ר' עקיבא צין ר'
 פ"ג [מ"ד] צריכין היו המיעוקת להיות דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר לא היו צריכין להוות: **ירדן לתוך המים ומלאום.** קסבר
 האי תנא מילוי ידים בעינן ולא שישלשל בחבל כך פירש צונטרס ותימה גדולה פירש דכבולו סתמי מוכחי במסכת פרה (פ"ו משה
 ו) שהיו מוליכין חבל כדי למלאות ואפילו נתמלא הכלי מאלו משמע דכשר במילוי דתנן במס' פרה פ"ה מ"ו) השוקת שצלקע אין ממלאין
 בה היתה כלי וחברה צקיד ממלאין עוד תניא במספתא דפרה אמר לפני רבי עקיבא משום רבי ישמעאל כוסות של אבן היו תלוין
 צקרי שוורים כיון ששחו שוורים לשמות נתמלאו הכוסות אמר להם אל תמנו מקום לצדוקים לרדות (אחריו) ונראה לפרש דבהכי
 פליגי רבי יוסי ורבנן דרבנן צקרי משום ההוא פורתא לא חיישינן לקצר התהום ורבי יוסי חייש: **תניא נמי הכי.** משמע לכאורה שהיא
 צרייתא והיא מודה שלימה במסכת אהלות (פ"ג מ"ו) סיפא דההיא דלעיל דהכי תנן התם רבי יהודה אומר כל אהל שאינו עשוי בידי
 אדם אינו אהל ומודה בשקיפית וסלעים: **והרי דלם דיש בה כמה אגרופין.** תימה היכי סלקא דעתא דמקשה שלא יועיל דלתות
 והלא צדי אדם הוא דמדעת הונחו לשם אהל ועוד מאזיה טעם יש לשוורים להועיל יותר מן הדלתות וצונטרס פירש קא סלקא
 דעמיה משום דאין דרך אהל בכך וכל שכן שוורים ולפי זה תיקשי ליה היא גופא וז"ל דקא סלקא דעמיה דבעלי חיים חשיבי להציל
 טפי מדלתות ליחשב אהל אף על פי שאין דרך אהל בכך ולא שייך טעם זה אלא בצד התלוי בצבא ולא למאי דילפינן ממשכן:
שדערתו של תינוק גסה עליו. קסבר ר' רבי יהודה אהל זרוק שמה אהל דמשמע הא לא מפני שדעתו גסה היו מציאין דלתות:
 ובעמנות

ג א מ"י פ"ב מלכות
 פרה הלכה א סגן עשין
 לנ:.

רבינו חננאל

יליף אהל אהל, כתיב
 הכא אדם כי ימות באהל
 וכתיב התם ופרש את
 האהל על המשכן, מה
 להלן בידי אדם, הכא
 נמי בעינן אהל העשוי
 בידי אדם. אינו והתנן
 במסכת פרה פ"ג תצירות
 היו בירושלים נטריות על
 גבי מלע, ותחתיהן חלול
 ואין טומאה בוקעת ועולה
 פי' שאם יש שם קבר
 תחתיו נעשה חלל זה אהל
 ואין טומאה בוקעת ועולה
 למעלה מן האהל, לפיכך
 התנוקות (המתגדלים
 באותן תצירות. וכן כשהיו
 דליתין אלו התנוקות מן
 התצירות הוון להר הבית
 היו מרכיבין אותו על גבי
 שוורים, ועל גבי השוורים
 דלתות, והתנוקות יושבין
 מלמעלה, שאם יש שם
 קבר, הדלתות נעשות אהל
 והן מפסיקין בין הטומאה
 לתנוקות. ותניא ר' יהודה
 אומר לא היו מציאין
 דלתות אלא שוורים, והא
 שוורים שאינו עשוי בידי
 אדם. ומשני ר' אלעזר כי
 בעי ר' יהודה אהל בידי
 אדם (ב' טפח) [בטפח],
 ומודה ר' יהודה כמלא
 אגרוף שהוא יותר מטמא,
 דכתיב באבן או באגרוף,
 שאע"פ שאינו בידי אדם,
 אהל הוא. מדקתני [ומודה]
 ר' יהודה בשקיפין ובנקיין
 הלעים. והאי דקתני לא
 היו מציאין דלתות אלא
 שוורים, אבי אמר הכי
 קתני, לא הוצרכו להביא
 דלתות, דיי להם בשוורים.
 רבא אמר חייש ר' יהודה,
 הואיל ודעת התנוקות
 גסה, שפא יוצא כו',
 לפיכך אמר אין מציאין
 דלתות אלא שוורים.